

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitusten pienentäminen on erittäin tärkeää, jotta sijoitettujen lasten etu ja oikeudet toteutuvat: sosiaalityöntekijän tulee olla aktiivisesti mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa lapsen kanssa työskentelyä sijaishuollossa. Nykyisillä mitoituksilla sosiaalityöntekijöillä aivan liian suuret asiakasmäärät ja tämä näkyy mm. vaikeutena tavoittaa lapsen asioita hoitavaa sosiaalityöntekijää, asiakassuunnitelmien puuttumisena tai haasteena saada päivitetty asiakassuunnitelma lapsen sijaishuoltoapaikan käyttöön hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemisen pohjaksi. Tällä hetkellä lapsi voi olla pitkiäkin aikoja ilman vastuusosiaalityöntekijää. Lapsen sijaishuollon suunnitelmallisuus ja lapsen osallisuuden tukeminen omassa asiassa heikkenee, kun sosiaalityöntekijällä ei ole riittävästi aikaa paneutua lapsen tilanteeseen ja esim. tavata lasta säännöllisesti sijaishuollon aikana. Edelleen ehdotettu määrä on liian pieni ja sopiva asiakasmäärä olisi 20-25 lasta / sosiaalityöntekijä.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Ei kommenttia

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Ei kommenttia

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Ei kommenttia

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

On hienoa, että päihdehoitoon kiinnitetään huomiota laissa. Tällä hetkellä päihdekuntoutusta tehdään erityistasolla ja vaativalla tasolla. Onko jatkossa niin, että päihdekuntoutusta voidaan tehdä ainoastaan vaativassa sijaishuollossa?

Asetetut aikarajat eivät kuitenkaan ole missään tapauksessa riittäviä. Perusteluissa todetaan, että riski päihdekäyttöön ja -kierteeseen on merkittävä ensimmäisen 3-6 kuukauden aikana käytön lopettamisen jälkeen, mutta toisaalta asetetaan tätä lyhyempiä aikamääreitä. Nyt suunnitelluilla aikamääreillä lisätään byrokratiaa sekä päihdekuntoutuksessa onnistumisen mahdollisuutta. Aikamääreissä on myös eriävyyksiä, saako jatkoa 30 vrk:n jaksoa jatkaa 30 vai 60 vuorokautta?

Sijaishuollossa on mahdollisuus tehdä pitkäjänteistä päihdekuntoutusta ja tähän tulisi myös lain antaa mahdollisuus. Päihdeongelmaan kuuluu lähes aina myös retkahtaminen, voiko retkahduksen tapahtuessa aloittaa uuden katkaisun ja kuntoutuksen vai sisältyykö se jaksoon? Lapsen etu olisi, että kuntoutuksen kesto olisi pitkää, 9 kuukauden jaksolla saataisiin jo vaikuttavampaa kuntoutusta aikaa ja monesti tämäkään ei riitä, kuntoutuminen on hyvin yksilöllistä ja pitkään jaksoon tulisi antaa lapselle mahdollisuus. Kuntoutuksessa tuli olla mahdollisuus tehdä kuntoutuksen tarpeen arviointia yksilöllisesti ja paras ratkaisu olisi jättää aikamääreet pois. Mitä tapahtuu, jos määräajat tulevat umpeen ja lapsen kuntoutus on vielä pahasti kesken? Lapsilla on monesti päihdekuntoutukseen tultaessa jo vuosien käyttö takana, valitettavasti kuntoutus tässä vaiheessa vaatii aikaa enemmän kuin ehdotuksessa on esitetty. Lapsella tulisi myös halutessaan olla mahdollisuus viettää kuntoutuksen jälkeinen aika samassa yksikössä, tämä mahdollistaisi myös vertaistuen tehokkaamman käytön.

Miten käytännössä toteutetaan päihdehoidon ja vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitu palvelu? Miten taataan kyseisen palvelun riittävän nopea saatavuus lapsen tilanteen niin vaatiessa? Millainen palvelukokonaisuus täyttää käytännössä kyseisen lakikohdan edellytykset?

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaikaa vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Ehot ovat kuormittuneita ja jonot pitkiä, keksittyminen pelkästään julkisille toimijoille hankaloittaa luultavasti tätä tilannetta yhä entisestään.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitukset tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On hyvä, että asetetaan selkeät henkilöstöraajat. Riittävä pätevän henkilökunnan saatavuuden lisääminen olisi tärkeää, esim. sosionomi-koulutuksen kehittäminen lastensuojelun näkökulmasta. Tämän myötä tulee myös kehittää muuntokoulutusta lähihoitajasta (tai muusta vastaavasta perustutkinnosta) sosionomiksi. Pitää olla pätevää henkilökuntaa, jotta voidaan toteuttaa lain

edellyttämiä palveluita riittävästi. Amk-tasoisien työntekijöiden saatavuus on tälläkin hetkellä jo heikkoa, joten asiaan pitää reagoida, jos mitoitus tulee voimaan. Muutos tulee vaikuttamaan palvelun tuottajan ja tilaajan kustannuksiin suuresti kustannuksia nostavana, luultavasti tulee myös pienentämään yksiköiden asiakaspaikkalukuja.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Lapsen kiinnipitäminen laitoksesta luvatta poistumisen estämiseksi on hyvä asia ja lakiteksti selkeä. Lapsen turvallisen sijaishuollon takaamiseksi hyvä, että voidaan estää karkaaminen kiinnipidolla. Kiinnipitämisen edellytyksenä on, että lapsella liikkumisvapauden rajoitus, tämä vaatii lapsen kokonaistilanteen ja karkaamisriskin arviointia aktiivisesti yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa. Nopeasti kriisiytyvät tilanteet haasteena, tuleeko tällöin paljon suulliseen päätökseen liittyviä kiinnipitoja, jos liikkumisvapauden rajoitus pitää tehdä nopealla päätöksellä luvattoman poistumisen estämiseksi? Miten toimitaan laitoksen ulkopuolella, myös tämä olisi hyvä säännellä ja mahdollistaa kiinnipitäminen.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Poliisin antamaa virka-apua tulisi yhä enemmän selkeyttää ja myös velvollisuutta auttaa luvattomasti poissaolevine lasten etsinnöissä. Tulisi myös pohtia kiinniotto-oikeuden antamista lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle, on paljon tilanteita, joissa välittömässä vaarassa oleva lapsi pääsee jatkamaan luvattonta poissaoloaan, koska poliisia ei saada paikalle. Lapsi tulisi voida ainakin ohjata autoon, tämä olisi myös lievempi keino kuin poliisin kiinniottaminen. Ohjeistuksen tähän tulisi olla selkeää. On turhauttavaa ja lapsen etua loukkaavaa, että pitkien etsintöjen jälkeen lapsen löytyessä häntä ei voida ohjata mukaan ajoneuvoon, jossa tutut työntekijät ovat.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Yhteydenpidon rajoituspäätöksen tekeminen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen aikana: hyvä asia, että voidaan rajoittaa yhteydenpitoa henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei voida yksilöimään, koska näin voidaan suojata lasta "huumeporukoilta". Puhelin on keskeisin tekijä hankittaessa päihteitä ja on hyvä, että mahdollistetaan täysipainoinen kuntoutuminen, tämä on tärkeää erityisesti kuntoutuksen alkuvaiheessa.

Suunnitelmalliset henkilönkatsastukset: hyvä asia, koska voidaan seurata ja arvioida lapsen päihteidenkäyttöä ja kuntoutumista myös pikahuumetestien avulla yksikössä.

Nämä edellä mainitut rajoitukset olisivat tarpeellisia kaikissa lastensuojeluyksiköissä, joissa erikoistuttu päihteillä oireilevien lasten hoitoon.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

Toivomme, että päihdekatkon ja kuntoutuksen aikarajojen tarpeellisuutta pohditaan vielä vakavasti. Päihdekuntoutus on yksilöllinen prosessi ja vaikuttavuus kasvaa kuntoutusjakson pidetessä, tämä on selkeästi myös lapsen etu.

Pajuniemi Mika
Abnoy Oy